

MIASTO ŚWIATŁA

Jak kształtować przestrzeń z mieszkańcami?

Zaskakująco wiele wyzwań w przestrzeni miejskiej można rozwiązać skutecznie projektując oświetlenie. W raporcie „Miasto Światła. Jak kształtować przestrzeń z mieszkańcami?” przedstawiamy Państwu pięć inspiracji na iluminację w mieście.

Niniejszy raport jest podsumowaniem projektu „Miasto Światła”, cyklu warsztatów iluminacyjnych przeprowadzonych w kilku miastach Polski w 2016 roku. Wspólnie, przy współpracy firmy Philips Lighting z Pracownią Miejską i Fundacją Lux Pro Monumentis i zaangażowaniu lokalnych władz, organizacji pozarządowych, aktywistów, architektów, planistów i mieszkańców, powstały wyjątkowe iluminacje świetlne, adresujące potrzeby wszystkich grup społecznych. Celem raportu jest prezentacja dobrych praktyk w zakresie wykorzystania światła w przestrzeni publicznej i znalezienie odpowiedzi na kluczowe pytania związane z projektowaniem oświetlenia w mieście.

- Jak światło może wspierać proces rewitalizacji miasta?
- Jaki wpływ na miasto i jego mieszkańców ma światło?
- Jak dobrze zadbać o przestrzeń poprzez użycie światła?
- Jak zaangażować mieszkańców we współprojektowanie przestrzeni miejskiej?

Funkcjonalny design

Tego, jak bardzo światło jest w stanie ożywić przestrzeń miejską, nadać jej zupełnie nowy charakter, dynamikę i wymowę, nie da się opisać słowami. Trzeba to po prostu zobaczyć. Zmieniając barwę światła, kolor, jego natężenie, można wykreować tło, które wpisze się w historię danego miejsca, czyniąc je jeszcze bardziej atrakcyjnym wizualnie i przemawiającym. To bardzo ważne, aby zrozumieć, że światło od dawna przestało spełniać funkcję wyłącznie praktyczną. Już nie tylko sprawia, że czujemy się bezpieczniej i pewniej, zmierzając do wyznaczonego celu, ale dzięki iluminacji zaczynamy

dostrzegać na swojej drodze obiekty, których wcześniej nie zauważaliśmy, które zaczynają silniej przemawiać do nas swoją historią i pięknem. Iluminacje miejskie to idealne połączenie funkcjonalności i designu, oszczędności i estetyki. Na rosnącą popularność takich inwestycji wpływa także coraz powszechniejsze wykorzystanie technologii LED, która pozwala znacznie obniżyć wydatki związane z zużyciem energii oraz emisję CO₂. Dzięki LED miasta stają się jednocześnie piękne i ekologiczne, redukując koszty oraz wydobywając piękno, ciesząc oko.

Bogdan Rogala

Prezes Philips Lighting Poland

Spis Treści

1. **Wprowadzenie** str. 5
2. **O świetle w duchu dialogu społecznego** str. 6
3. **Przykłady iluminacji:**
  - 3a. Deptak turystyczny str. 8
  - 3b. Śródmiejskie zakamarki str. 14
  - 3c. Plac miejski str. 20
  - 3d. Zabytkowy budynek z parkiem str. 26
  - 3e. Park str. 32
4. **Rekomendacje**
  - 4a. Społeczne str. 38
  - 4b. Technologiczne str. 40

Wprowadzenie

Możliwości, jakie niosą dziś rozwiązania technologiczne, pozwalają na wykorzystanie światła do nowych celów. Światło wpływa nie tylko na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców, oświetlając miejskie drogi i chodniki. Wydłuża ono czas funkcjonowania miasta w skali doby, kreuje nowe przestrzenie, poprawia estetykę otoczenia. Rozwiązania świetlne angażują użytkowników do interakcji, zapewniają

rozrywkę i budują więzi społeczne. Osiągnięcie tego typu efektów jest kwintesencją procesu rewitalizacji. Wyprowadzanie obszarów zdegradowanych z sytuacji kryzysowych warto wspierać wykorzystaniem światła. Można wpływać na ruch pieszych, aktywność gospodarczą mieszkańców, sposób korzystania z przestrzeni, ruch turystyczny. Światło może kreować miejsca dla realizacji potrzeb sąsiedzkich, a także kreować przestrzenie publiczne dla różnych grup użytkowników. Światło oddziałuje na architekturę, tworzy nowe punkty charakterystyczne, punkty widokowe, atrakcje. Iluminacje są efektowne i dają natychmiastowy efekt zmiany, dostrzegalny przez mieszkańców.

O świetle w duchu dialogu społecznego

6 „Korzyści, jakie dla miast niesie odpowiednie używanie światła, są niezwykle istotne. Wiedza z zakresu operowania światłem oraz znajomość możliwości technologicznych są pomocne, aby te korzyści osiągać. Dlatego też, chcąc podnosić jakość przestrzeni publicznych w Polsce, inspirować miasta i władarzy do kreowania nowego wizerunku miast po zmroku, zrealizowaliśmy wspólnie cykl warsztatów o tematyce oświetleniowej.

Czynnikiem, który zdecydował o sukcesie projektu Miasto Światła był model jego realizacji. Postawiliśmy na ścisłą współpracę różnych grup społecznych, szukając porozumienia i wypracowując jedną, spójną wizję zmiany przestrzeni miejskiej. Efektem tego zaangażowania była za każdym razem niepowtarzalna i wyjątkowa iluminacja danego obszaru lub budynku miejskiego”.

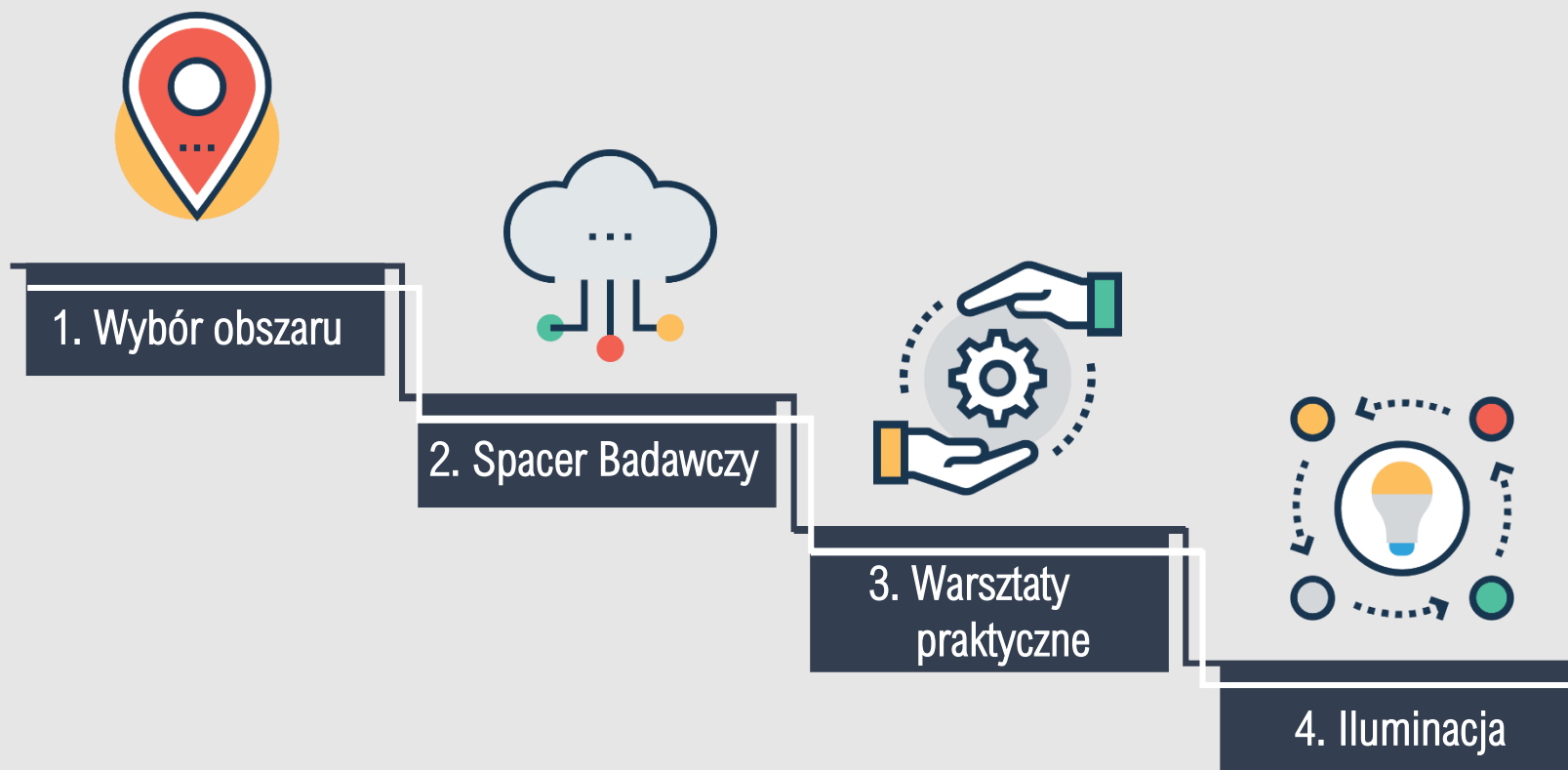
Justyna Król, Pracownia Miejska

„Miasto Światła” to przedsięwzięcie, które zgromadziło w jednym miejscu, w jednym czasie, ludzi zajmujących się światłem na co dzień, architektów, projektantów, specjalistów z zakresu technologii, z odbiorcami ich pracy - mieszkańcami miast oraz kreatorami

i zarządcami miejskiej przestrzeni. Dzięki poszerzaniu wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych uczestników warsztatów, dziś Polskie miasta mają szansę na odkrycie swojego nowego oblicza po zmierzchu.

ETAPY PROJEKTU

Deptak turystyczny

Przed iluminacją

Po iluminacji

Dlaczego ten obszar?

Reprezentacyjna, świeżo odnowiona ulica, zamknięta dla ruchu kołowego, doprowadzająca do Starego Rynku. Otwarcie mało reprezentatywnych lokali wpływa na postępującą degradację ulicy.

Władarze i mieszkańcy chcą zmiany funkcji ulicy, zmiany najemców lokali i tym samym zmiany profilu odwiedzających. Ulica z nowymi funkcjami ma podnieść estetyczną jakość przestrzeni, otworzyć ją dla szerszej grupy użytkowników, stworzyć miejsce, które chce się odwiedzić i spędzić w nim czas.

Wyzwania dla projektu

Za dnia deptak jest ulicą „przejściową”, w nocy natomiast zamienia się w przestrzeń „impresową”, zwłaszcza w okresie letnim. Duży hałas i panujący często nieporządek powoduje bezpośrednio zauważalne zmniejszenie się liczby mieszkańców na tej ulicy.

Ciemne skrzyżowania, bramy i podwórka to miejsca, które każdy omija szerokim łukiem, w trosce o swoje bezpieczeństwo. Dużym problemem były również krzykliwe reklamy, wprowadzające chaos wizualny i obniżające jakość przestrzeni, zarówno za dnia, jak i w nocy. Ze względu na brak zieleni ulica jest w odbiorze szara i betonowa.

Opinia Mieszkańców

“Po zmroku mam negatywne odczucia, chcę jak najszybciej wejść do miłego wnętrza.”

“Wieczorem jest tu niebezpiecznie ze względu na słabe oświetlenie i tłum pijanych osób”

“Czuję zagrożenie jak mijam ciemne przecznice ulic.”

“Miasto zadbało o naszą ulicę. Mieliśmy nadzieję, że wróci na nią życie. Tymczasem zrobiła się uciążliwa, głośna i brudna. Sklepy i bary z tanim alkoholem robią złą reklamę naszej okolicy.”

Cele projektu oświetleniowego

Propozycje wydobycia uroku ulicy dotyczyły głównie otwarcia tej przestrzeni na aktywność kulturalną. Połączenie tego typu działań z wyraźnym podkreśleniem architektury kamienic ulicy (zwłaszcza w nocy), mogłoby stworzyć miejsce, w którym turyści i mieszkańcy zatrzymywaliby się na dłużej, spędzając czas po pracy, goszcząc w lokalnych punktach gastronomicznych. Przytulna i gościnna atmosfera, która zmieniałaby profil osoby odwiedzającej okolicę, wpłynęłaby w dużej mierze na poprawę jakości i estetyki przestrzeni, jak również na wzrost bezpieczeństwa gości i mieszkańców.

Otwarte witryny sklepów, barów i restauracji zachęcałyby do zatrzymania się zarówno w ciągu dnia, jak i po zmierzchu, elementy małej architektury wysokiej jakości i zieleń nadałyby zupełnie nowego wyglądu ulicy, powiększając obszar urokliwego Rynku.

- Zatrzymanie przechodniów na dłużej
- Otwarcie przestrzeni
- Ekspozycja zabudowy
- Zmiana profilu odwiedzających
- Poprawa jakości przestrzeni i poczucia bezpieczeństwa

Śródmiejskie zakamarki

Przed iluminacją

Po iluminaciji

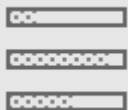

Dlaczego ten obszar?

Ulica przylegająca do głównej ulicy handlowo-rozrywkowej w mieście, pełni obecnie przede wszystkim rolę parkingu. Mimo tego, że jest estetyczna i sąsiaduje z atrakcyjną przestrzenią w centrum miasta, nie jest w pełni doceniana przez okolicznych mieszkańców i użytkowników. Władze miasta chcą, aby była postrzegana jako przedsiónek salonu miasta, z funkcjami sprzyjającymi wyciszeniu i uspokojeniu od gwarne go centrum. Tym samym, poszerzyłby się atrakcyjny obszar śródmieścia.

Wyzwania dla projektu

Badana ulica uchodzi przede wszystkim za ulicę tranzytową, jako droga dojścia i dojazdu do ulicy Piotrkowskiej. Funkcję tę uzupełniają takie elementy jak przystanek autobusowy, parking oraz stacja benzynowa. Tuwima bywa miejscem spotkań, jednak posiada uboższe w stosunku do okolicznych ulic funkcje handlowo-usługowe. Zaniedbane budynki wzbudzają nostalgię za czasami ich świetności i sprawiają, że zwłaszcza po zmierzchu przechodnie nie czują się tu komfortowo. Liczne bramy i zaciemnione wnęki budzą niepokój wśród przechodniów i mieszkańców.

Opinie Mieszkańców

“Czuję się tu dobrze, chociaż nie w pełni komfortowo. Boję się trochę bram i zakamarków, zwłaszcza wieczorem.”

„Skwer z fontanną to nasze miejsce spotkań.”

„Najbardziej charakterystyczna jest ta ściana z murem. Wszyscy wiedzą gdzie to jest. To idealne miejsce spotkań przed wieczornym wyjściem na miasto. Szkoda, że znika po zmroku.”

“Na części wzdłuż parkingu i stacji benzynowej zrobiono sympatyczny chodnik ozdobiony kwiatami, ale nie sprzyja to za bardzo zatrzymaniu na dłużej.”

Cele projektu oświetleniowego

- Poprawa jakości przestrzeni i poczucia bezpieczeństwa
- Wyeksponowanie detali i roślinności
- Stworzenie miejsca spotkań przy fontannie

Okoliczni mieszkańcy chcieliby, aby zmiany otoczenia dotyczyły przede wszystkim wprowadzenia większej liczby elementów małej architektury i zieleni urządzonej, zadbanie o estetykę otoczenia. Ulica ta wydaje się naturalnym „przedSIONKIEM” dla głównej arterii i taką funkcję powinna właśnie pełnić. Uczestnicy spaceru badawczego zaproponowali postawienie na zmianę charakteru na bardziej wypoczynkową, stanowiącą wytchnienie od gwarnej i zatłoczonej Piotrkowskiej.

Uczestnicy zaproponowali podkreślenie światłem detali architektonicznych, doświetlenie ciemnych bram i podcieni oraz iluminację roślinności. W kontekście niewykorzystanego potencjału skwer z fontanną był jedną z najczęściej wymienianych elementów przestrzeni.

Plac miejski

Przed iluminacją

Po iluminaciji

Dlaczego ten obszar?

Deptak prowadzący bezpośrednio do serca miasta, na Rynek, wiele lat temu przekształcony z ruchliwej drogi, zaczyna tracić swoje uznanie w oczach mieszkańców. Coraz większa liczba banków, sklepów całodobowych i mało ekskluzywnych barów i restauracji wpływa na

postrzeganie deptaka jako przestrzeni niskiej jakości, przez którą przechodzi się szybko. Władze miasta postawiły sobie za cel przywrócenie dobrej opinii o tej przestrzeni i chcą sprawić, aby mieszkańcy chętniej zatrzymywali się i spędzali tu swój wolny czas.

Wyzwania dla projektu

Stosunkowo nowy deptak i plac na jego zwieńczeniu nie zdają się odpowiadać w pełni na potrzeby mieszkańców i użytkowników tej przestrzeni. Konkurencja ze strony nieodległej Starówki sprawia, że większość pieszych przemyka przez Bramę Krakowską w kierunku bardziej atrakcyjnej starej części miasta, nie zatrzymując się na dłużej mimo dużej liczby restauracji, barów i pubów na deptaku.

Duża przestrzeń deptaka i placu sprzyja organizacji miejskich wydarzeń, co wpływa na jej wizerunek jako ulicy głośnej, często tłocznej i uciążliwej.

Opinie Mieszkańców

„To dobra przestrzeń do spacerowania, a nie do odpoczynku.”

„Deptak nie zachęca, nie eksponuje Starego Miasta. A przecież powinien, bo większość osób, przede wszystkim turystów, kieruje się w tamtą stronę.”

„Może i powinna to być ulica przejściowa, ale mimo wszystko mogłoby być tu więcej miejsc do spędzenia miło czasu, niekoniecznie w lokalu.”

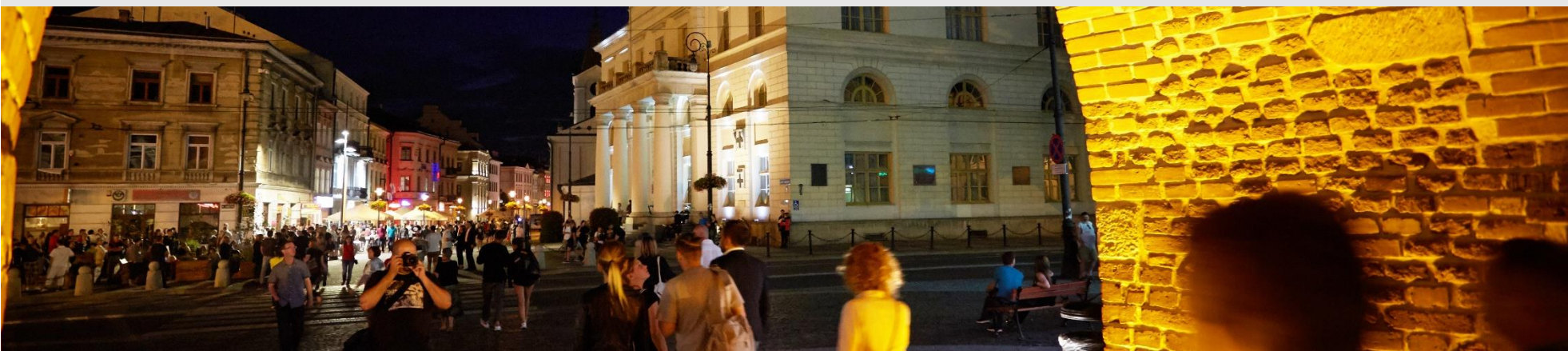
„Plac przed Ratuszem to moje ulubione miejsce w tej okolicy, głównie ze względu na dużą przestrzeń i piękne kwiaty.”

Cele projektu oświetleniowego

- Stworzenie nowego miejsca spotkań i spędzania czasu
- Wyeksponowanie placu jako “przedSIONka” Starego Miasta

Głównym postulatem mieszkańców i użytkowników przestrzeni jest stworzenie na deptaku i na placu miejsc, w których można się zatrzymać, w których użytkownicy będą chcieli przebywać dłużej. Pomysłem na zatrzymanie ruchu pieszych są na przykład postawione na środku deptaka donice z roślinnością lub latarnie z miejscami do siedzenia dookoła. Uczestnicy spaceru wskazali na potrzebę wzmocnienia funkcji kulturalnej, nie tylko okazjnie, ale poprzez stałe otwarcie miejsc dla artystów i twórców sztuki wizualnej.

Tak zaaranżowany plac, stanowiący “przedSIONek” Starego Miasta, z wyeksponowaną Bramą Krakowską, prowadzącą do niego, przyniósłby mieszkańcom i turystom szereg korzyści. Większa powierzchnia atrakcyjnej przestrzeni wysokiej jakości podniosłaby prestiż okolicy. Mieszkańcy zyskaliby nowe miejsce do spotkań i zacieśniania więzi społecznych.

Zabytkowy budynek z parkiem

Przed iluminacją

Po iluminaciji

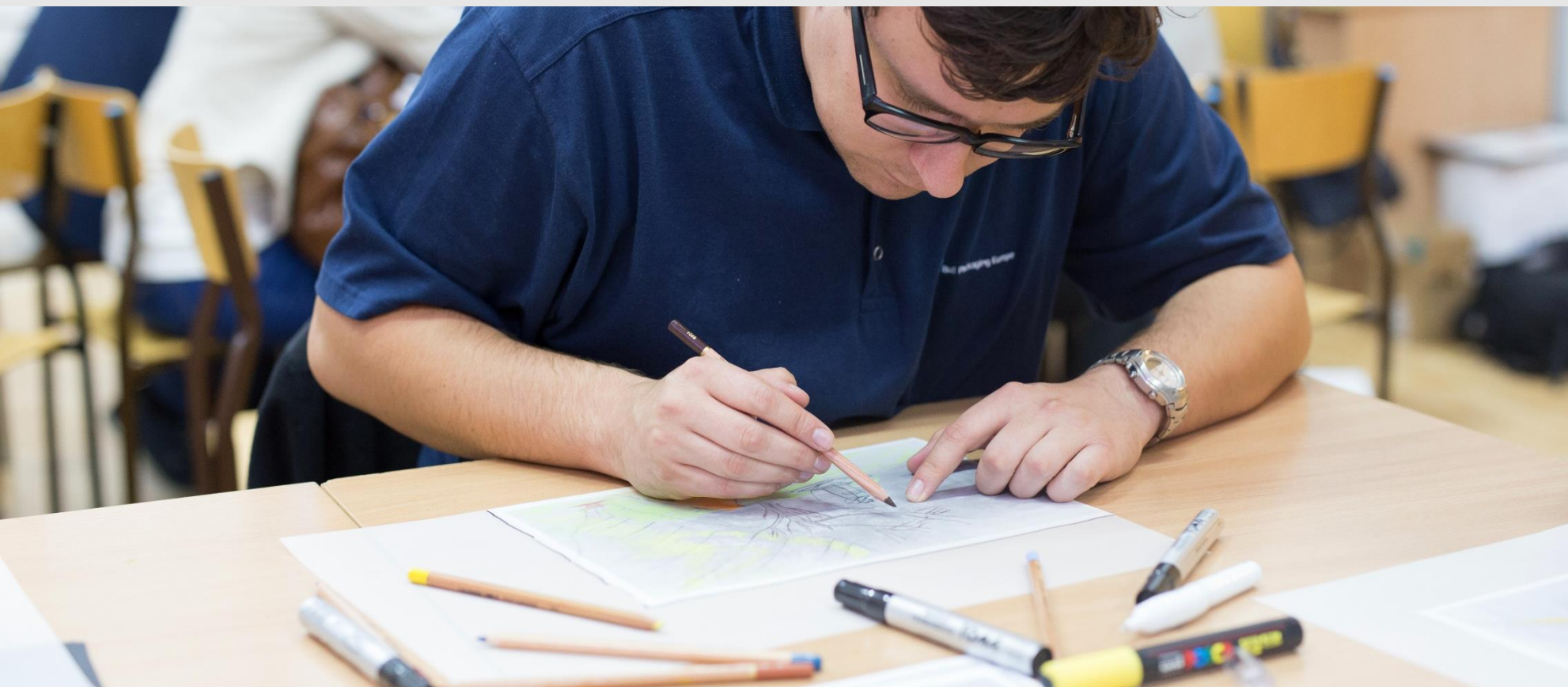

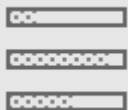
Dlaczego ten obszar?

Interwencja w przestrzeń ma za zadanie przede wszystkim ukazać starą architekturę w nowej odsłonie oraz pokazać, jak światło może ożywić przestrzeń po zmroku. Park usytuowany przy jednym z najbardziej

reprezentacyjnych miejsc w tej części miasta jest ciemny i ponury. Zarządzającym miastem zależy przede wszystkim na bezpieczeństwie mieszkańców i na zadowoleniu z jakości przestrzeni.

Wyzwania dla projektu

Park przed budynkiem liceum uznawany jest przez jego użytkowników za przestrzeń sprzyjającą rekreacji i wypoczynkowi, jednak użytkowników realnie korzystających w ten sposób z parku jest niewielu. Za dnia wiele osób mija lub przecina park, w nocy natomiast mieszkańcy miasta starają się go omijać, ze względu na osoby spożywające alkohol i bezdomnych spędzających tam noc.

Największą wartość terenu stanowi zieleń w parku, jednak zbyt małe światłaki w koronach drzew sprawiają, że teren przed budynkiem liceum jest zacieniony i ponury w ciągu dnia, a także ciemny i niebezpieczny w nocy.

Opinie Mieszkańców

„W parku, mimo bezpośredniego sąsiedztwa liceum, nie ma młodzieży. Najczęściej widać tam starsze osoby spacerujące lub siedzące na ławkach, a wieczorami panów pijących alkohol.”

„Po południu okolica zasypia. Są tu same instytucje, banki, szkoły, nikt nie spędza tu swojego czasu po pracy.”

„Nasza szkoła zarosła. Nie widać jej z ulicy. Nawet w dzień jest tu ciemno. Drzewa wszystko zasłaniają. Przez to nie wszyscy wiedzą, że najciekawszym elementem jest tam pomnik Mickiewicza, którego praktycznie nie widać.”

„Zieleń w tym parku jest przepiękna, wystarczy ją trochę odświeżyć i zaakcentować.”

Cele projektu oświetleniowego

- Stworzenie nowego miejsca spotkań i spędzania czasu
- Podkreślenie zieleni miejskiej
- Wyeksponowanie cennego historycznie budynku

Użytkownikom parku najbardziej zależy na odpowiednim zadbaniu o rosnącą tam zielenią. Są zadowoleni z ilości i jakości stojących w parku ławek, proponują doposażenie w inne meble miejskie, np. stoliki. Wskazany został także pomysł wydzielenia miejsc do uprawiania na trawie sportów, takich jak joga czy aerobik. Mieszkańcom i użytkownikom tego terenu zależy zwłaszcza na ożywieniu tej przestrzeni w godzinach popołudniowych i w weekendy. Najcenniejszy w parku jest jednak budynek liceum oraz pomnik Mickiewicza, które według uczestników spaceru badawczego powinny być znacznie bardziej widoczne z ulicy. Zadbaną zielenią i wyeksponowanie cennego historycznie budynku może stworzyć nowy punkt turystyczny na mapie miasta. Zwłaszcza, że obszar ten znajduje się bardzo blisko olsztyńskiej Starówki.

Park

Przed iluminacją

Po iluminaciji

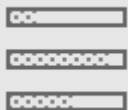
Dlaczego ten obszar?

Park jest ciemny, a żyrafa, która jest jego wizytówką jest niewystarczająco wyeksponowana. Ożywienie parku po zmroku pomogłoby wzmacnić poczucie bezpieczeństwa, które w tej okolicy jest bardzo niskie. Mieszkańcy, którzy

przechodzą nocą przez park, aby dojść od przystanku tramwajowego do swojego miejsca zamieszkania, wychodzą z psem na spacer czy biegają mówią często o dyskomforcie generowanym przez bardzo słabe oświetlenie.

Wyzwania dla projektu

Park Praski to przestrzeń, która stanowi przede wszystkim miejsce do spacerowania, zabaw dla dzieci, rekreacji. Piesi i rowerzyści chętnie skracają sobie drogę, przecinając park. Swobodnie rosnąca roślinność sprzyja relaksowi i wypoczynkowi, a także stanowi idealne miejsce do ćwiczeń dla sportowców i artystów. Ciemność nocy wprowadza natomiast poczucie zagrożenia, wpływa na wzrost liczby osób bezdomnych oraz spożywających alkohol. Park Praski bywa uciążliwy, głośny, zwłaszcza w okresie letnim i w weekendy.

Opinie Mieszkańców

„W tych ciemnych alejkach bywa naprawdę nieprzyjemnie po zmroku. Nigdy nie wiadomo kto zmierza w moją stronę i z jakimi zamiarami.”

„Brakuje w nim miejsca odpoczynku pod dachem (marzy mi się szklany pawilon z kawą i ciastkami)”

„Fajne są stoliczki szachowe koło żyrafy. Przydałoby się więcej takich miejsc!”

„Przyroda w parku powinna być pielęgnowana tak, żeby była w stanie naturalnym, a nie pielęgnowana jak w ogródku działkowym. Dlatego też oświetlenie powinno odpowiednio wyeksponować piękno tych drzew i urokliwych zakątków.”

Cele projektu oświetleniowego

- Podniesienie poczucia bezpieczeństwa
- Wyeksponowanie przyrody

Priorytetową kwestią dla użytkowników parku jest podniesienie poczucia ich bezpieczeństwa, zwłaszcza w godzinach popołudniowych i nocnych. Obecne rozmieszczenie lamp jest zbyt rzadkie, stoją one jedynie wzdłuż kilku głównych alejek. Użytkownicy wskazywali też na potrzebę ochrony przyrody w Parku Praskim. Ten lekko dziewiczy sposób zagospodarowania podnosi atrakcyjność tej przestrzeni i ułatwia kontakt z naturą.

Rekomendacje

Spółeczne

Jak zaangażować mieszkańców w projekty miejskie?

Użytkownicy każdej niemal przestrzeni różnią się pod względem potrzeb, jakie w danym miejscu realizują i sposobu, w jaki o nim opowiadają. Dlatego też za każdym razem tak ważne jest zebranie szerokiego materiału badawczego.

Poznanie wybranej części miasta z perspektywy osób, które na co dzień z niej korzystają, mieszkają przy niej, prowadzą biznes, spędzają czas wolny, daje możliwość stworzenia projektu, który podniesie jakość życia dla szerokiej grupy odbiorców.

- Zawsze zapytaj mieszkańców o ich potrzeby. To oni na co dzień korzystają z miasta, wiedzą najlepiej, co im się podoba, a czego brakuje.
- Rozmawiaj z mieszkańcami już od samego pomysłu na działanie i dostosuj go zgodnie z ich propozycjami.
- Włączaj w działania różne grupy społeczne. Im więcej osób zaangażujesz, tym większa szansa na powodzenie projektu. Każdy będzie czuł się współtwórcą i chętniej będzie dbał o rezultat swojej pracy.

- Buduj na wspólnym potencjale. Różnorodny zespół to wiele spojrzeń na tę samą kwestię i wiele szans na wypracowanie nowatorskich i zaskakujących rozwiązań.
- Daj mieszkańcom możliwość współuczestniczenia w procesie. Zapraszaj ich do aktywnego włączenia się na każdym etapie projektu, nie tylko w formie wyrażania opinii, ale także praktycznego działania, czy realizacji.

Rekomendacje

Technologiczne

O czym warto pomyśleć projektując oświetlenie w mieście?

- Oświetlenie, jako jeden z ważnych elementów, które powinny znaleźć się w dokumentach strategicznych miasta
- Oświetlenie LED, które współgra z przyrodą nie naruszając życia lokalnej fauny; postacie w tym oświetleniu są łatwo rozpoznawalne
- Oświetlenie przestrzeni miejskich, jako połączenie oświetlenia dróg, ulic, placów i iluminacji wpływa na poprawę poczucia bezpieczeństwa, przynależności do miasta oraz jego estetykę
- Oświetlenie, jako element nocnej atrakcji dla mieszkańców i turystów, ale również jako potencjalne miejsce dla biznesu
- Inteligentne systemy sterowania pozwalające na interakcję przechodniów z przestrzenią publiczną i jako nośnik komunikacji marketingowej miasta oraz jako wsparcie lokalnego biznesu
- Masterplan, jako spójna koncepcja oświetlenia w mieście

Kontakt:

Piotr Nowiński

*End – User Marketeer Public
Central & Eastern Europe*

Mobile: (+48) 600 324 780

E-mail: piotr.nowinski@philips.com

Autorzy:

Agata Wójcik **Philips Lighting**

Beata Konieczniak **Fundacja Lux Pro Monumentis**

Justyna Król **Pracownia Miejska**

Agata Kuźmińska **Pracownia Miejska**